RASÛLÜLLAH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEME SALÂT Ü SELÂM VE FAZÎLETLERİ

Allah Teâlâ, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şerefini ve yüceliğini belirtmek için, bizzat kendisi O'na salât etmiş, meleklere ve müminlere de O'na salât etmelerini emretmiştir. Nitekim Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerîm de buyurmuştur ki;

"Muhakkak ki Allah Teâlâ ve melekleri, Nebi'ye salât ederler. Ey îmân edenler! Siz de ona salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin"[1]

Salât; **"sallâ"** fiilinden mastar olup, mastar makamında kullanılan bir isimdir.

Lügat mânâsı, **hayır için edilen duâdır.**

Istılâh manâları ise; biri, belirli vakitlerde belirli zikirler ve özel rükünlerden oluşan namazdır. İkincisi bütün islâm ulemâsının hemen hemen aynı fikirde olduğu görüş ise; **"Salât; Allah Teâlâ'dan rahmet, meleklerden duâ ve istigfâr, müminlerden ise duâ"** manasındadır. Ancak genellikle Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme yapılan salât hatıra gelir. Müslümanlar salât ü selam ile Allah Teâlâ'dan, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi dünyâ ve âhirette yüceltmesini talep etmektir.

Salât, izâfe edildiği kişilere göre farklı anlamlar kazanır:

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salâtın anlamı; O'nu ta'zîmdir. Buna göre **"Allahümme salli ala Muhammed"** (Ey Allah Teâlâ'm, Muhammed'e salât et) sözünün anlamı; **"Muhammed'i büyük kıl"** demektir. Büyük kılınması, hem dünyada hem âhirettedir. Dünyâda büyük kılınması ismi anılarak yüceltilmesi, dininin ızhârı ve şerîatının devamıyla gerçekleşir. Âhirette büyük kılınması ise, sevabın bol olması, ümmetine şefâatçi yapılması, Makam-ı Mahmûd'la fazîletinin ebedîleştirilmesiyle olur."

Selâmın Anlamı

Selâm; selâmet, esenlik, emniyet anlamlarına gelir. Bu kelime teslim ve bütün âfetlerden, noksanlıklardan, kerîh görülen şeylerden selâmet bulma, emin olma, kurtuluş manasında **"selleme"** fiilinden mastardır. Selâm aynı zamanda Allah Teâlâ'nın bir ismidir. Selâmın Allah Teâlâ'dan olması ise, **"Allah Teâlâ, rahmeti seni korumayı, gözetlemeyi üzerine almıştır, kefildir."** demektir. Selâmın bir de itâat etme ve sulh içerisinde bulunma anlamı vardır.

Istılah mânâsı ise, Allah Teâlâ'dan dünyâ ve ahîrette, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin rızâsına ve yüce kadrine muhâlif olabilecek âfet ve noksanlardan O'nu uzak eylemesini talep etmek demektir."

Salât ü Selâmın Hükmü

Allah Teâlâ'nın Kur'an'da emrettiği en önemli konulardan biri de, müslümanların rasüllerine karşı sorumlulukları arasında yer alan ve rasül sevgisinin ızhârı olan salât ü selâmdır. Bunu emreden Kur'ân-ı Kerim âyeti şöyledir:

"Muhakkak Allah Teâlâ ve melekleri Nebi üzerine salât ederler. Ey îmân edenler! Siz de O'na salât edin ve tam bir teslimiyetle selâm verin." [2] Bu ayetteki emir bağlayıcıdır, emrin yerine getirilmesi gereklidir. Başka bir deyişle her müslümanın Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ü selâm getirmesi farzdır. Ancak bunun zamanı, şekli, mekânı ve sayısı konusunda açıklama yapılmadığı için ulemâ farklı yorumlar yapmıştır. Allah Teâlâ emrinde, bir defa veya birçok kez diye bir kayıt ve sınır getirmemiştir.

Şifâ-i Şerîf müellifi Kadı iyaz, konu ile ilgili olarak, bir vakitle sınırlı olmaksızın Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ve selâm getirilmesinin vâcip olduğunu, Allah Teâlâ'nın Kur'an'da bunu emrettiğini, müctehid imâmların ve diğer âlimlerin bu emrin vücûb ifâde ettiği husûsunda birleştiklerini söylemiştir. Fakat âlimler salât ü selâmın vaktinde ihtilâf etmişlerdir. İmâm Mâlik ve Hanefî âlimleri,

"Her müslümanın ömründe bir kez salât ü selâm getirmesi farzdır." derken, Şafiî ulemâsı ise, **"Farz olan salât ü selâm, namazda okunandır. Bunun dışındakiler farz değildir"** demişlerdir. imâm Ahmed b.

---

[1] Ahzâb, 56

[2] Ahzâb, 56

Hanbel de, İmâm Şafiî'nin bu görüşüne katılmıştır.

Kitapların başlangıcında salavâta yer verme (salvele) âdeti de Hârun Reşîd zamanında H.181 yılında başlamıştır. İsminin her geçtiği yerde salavâtı okumak ve yazmak ise daha sonra, muhtemelen hicrî IV. Asırda hadisçiler tarafından âdet hâline getirilmiştir.

Bu açıklamalardan sonra salât ü selâmın hükmü hususunda ulemânın görüşlerini aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

1. Taberî'ye göre, müstehaptır.
2. İbnü'l-Kassâr'ın nakline göre, "vâciptir ve bu hükümde icmâ edilmiştir."
3. Ömründe bir kere salât ü selâm okumak vâciptir. Namazda da olsa namaz dışında da olsa vâcib yerine gelir. Tıpkı kelime-i tevhîd gibi. Hanefîlerden Ebû Bekr er-Râzî, ibn Hazm bu görüştedir. Kurtubî de onların görüşüne katılmış, yalnız **"salât müekked sünnetler gibidir, onların vâcib olduğu zamanlar salât ü selâm da vâciptir."** diye ilâve etmiştir
4. Namazda son oturuşta teşehhüdle, namazdan çıkış selâmı arasında vâciptir. Şafiî ve kendisine tâbi olanlar bu görüştedir.
5. Teşehhütte salât okunması, İmâmı Şafiî ve Ahmed b. Hanbel'e göre farz iken, Şa'bî ve İshâk'a göre vâcip, İmâm Mâlik, Hanefîler ve cumhûra göre sünnettir. Farz diyenlere göre salavât terk edilecek olsa, namaz iptal olur, yeniden kılınması gerekir. Bu görüşünden dolayı Şafiî tenkid edilmiştir.
6. Ebu Cafer el-Bâkır: **"Teşehhüd diye bir kayıt koyulmadan, salât ü selâmın, namazın herhangi bir yerinde okunması vâciptir"** derken, Ebû Bekr ibn Bekr el-Mâlikî, **"Sayı ile sınırlanmadan çokça okunması vâciptir"** demiştir.
7. Bir kısım Hanefîler, bir kısım Şafiîler, Tahavî, Halîmî, Zemahserî ve Mâlikîlerden İbnu'l-Arabî: **"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ismi geçtikçe, hatırlandıkça salât ü selâm getirilmelidir. Böyle yapmak ihtiyata uygun olandır"** demişlerdir.
8. Zemahşerî'nin naklettiğine göre, **"Bir mecliste Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ismi birçok kez geçse de, bir kere salât ü selâm getirilmesi yeterlidir, her seferinde salât ü selâm getirilmesi ise müstehaptır."**

Bütün bu hükümlerden anlaşıldığı üzere, ulemâ, salât ü selâmın vâcib olduğu hususunda ihtilâf etmemiştir. Hangi şartlarda vâcib olduğunda ihtilâf varsa da en uygunu, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ismi geçtikçe salât ü selâmın getirilmesidir.

Hakîki Salât ü Selâm Okumanın Anlamı

Allah Teâlâ kelîme-i şehâdette müslüman olmanın ilk ve temel şartı olarak, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin adının kendi adıyla birlikte zikredilmesini emretmiştir. Allah Teâlâ kendisine karşı yapılmasını istediği itâati, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme itâat edilmesine ve kendisine gösterilmesi gereken sevgiyi, O'nun sevgisine bağlamıştır. Nitekim Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de:

"(Rasûlüm) De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki, Allah Teâlâ da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah Teâlâ çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir."[3] ve

"Kim Rasûl'e itâat ederse, muhakkak Allah Teâlâ'ya itâat etmiş olur"[4] diyerek bunu açıkça ifâde etmiştir.

Bu ayetlerken anlaşıldığı üzere, Allah Teâlâ kendisine itâatten hemen sonra Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme itâat etmek vâciptir.

Salât ü Selâmın Faydaları

Âlimler ve mutasavvıflar salât ü selâmın, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şeref ve mâkâmını yücelten ve Allah Teâlâ'nın indindeki kadr u kıymetini belirten bir ibadet olduğunu beyân etmiş, bu yüz-

---

[3] Âl-i İmrân, 31
[4] Nisâ, 80

den salât ü selâmla meşgul olan kişiye birçok nimetin ihsân olunacağını ifâde etmişlerdir. Bu sayede Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bereketiyle, dualar kabul olur, ihtiyaçlar giderilir, acı ve hüzünler giderilir, kul ilâhî rahmete nâil olur, dünyada ve ahirette maksadına ulaşır.

Birçok ulema eserlerinde salât ü selâm getirmekle elde edilecek faydalardan bahsetmiştir. Bu cümleden olmak üzere aşağıdaki maddeleri özet olarak şöyle sıralayabiliriz:

1. Kul Allah Teâlâ'nın emrini yerine getirmiş olur.
2. Salavâtta, Allah Teâlâ ve müminler müvâfakat etmiş olur.
3. Salavâtta melekler ve müminler muvâfakat etmiş olur.
4. Bir defa salât ü selâm getirene Allah Teâlâ on defa salât (rahmet) eder.
5. Allah Teâlâ'nın ve meleklerin kendisine salât etmelerini hak eder.
6. Allah Teâlâ'nın rahmetine nâil olur.
7. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şefâatine nâil olur.
8. Salât ü selâmına mukabil, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde ona salât eder.
9. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme duyduğu sevgi artarak devâm eder.
10. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem tarafından sevilmeyi hak eder.
11. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin çeşitli ikramlarına nâil olur.
12. Salât ü selâm getiren müminin ismi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme arz edilir.
13. Salât ü selâm, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmeti üzerindeki hakkını ve O'nu ümmetine bahseden Allah Teâlâ'ya karşı vazifesini en azıyla da olsa edâ etmeye vesile olur.
14. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin örnek kişiliğinden etkilenmeye ve O'nun kişiliğiyle aynîleşmeye vesile olur.
15. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi rüyada görebilmeye vesile olur.
16. Kıyâmet gününde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemle musâfaha etmesine vesile olur.
17. Müminin kıyâmette Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme yakın olmasına vesile olur.
18. Manevî sülûka başlayan mürîd için en önemli vird ve şeyhi olmayanın şeyhi olur.
19. Kulun hidâyetine ve kalbinin hayât bulmasına vesile olur.
20. Salât ü selâm ehl-i sünnetin şiârıdır.
21. Salât ü selâm okuyana on hasene yazılır, on günahı silinir ve on derece yükseltilir.
22. Duânın başında ortasında ve sonunda okunursa kabulüne vesile olur.
23. Günahların affına ve ayıpların kapanmasına vesile olur.
24. Ölmeden önce kulun cennetle müjdelenmesine vesile olur.
25. Fakirlikten kurtulmaya vesile olur.
26. Sırat köprüsünde müminin nûru olur.
27. Salât ü selâm, müminin ömrünün uzamasına, islerinin bereketlenmesine ve arzularının gerçekleşmesine vesile olur.
28. Ayakların kaymasını önleyerek sırat köprüsünden rahat geçmeye vesile olur.
29. Rızık elde etme yollarının kolaylaşmasına vesile olur.
30- Hüsn-i hâtime (güzel bir son)'yi elde etmeye vesile olur. Görüldügü gibi salât ü selâm, dünyâ ve âhirette kişiye sayısız nîmetler sağlamaktadır.

Salât ü Selâmın Sırları

Salât ü selâm, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme duyulan muhabbetin, bağlılığın, samimiyet ve sadâkatin ifâdesidir. Bu açıdan birçok sırları barındırmaktadır. Nitekim ibn Ferhûn el-Kurtûbî **"Hadâiku'l-envâr fi's-salâti ve's-selâm ale'n-Nebiyyi'l-Muhtâr"** adlı eserinde, salât ü selâmdaki sırları kâfiyeli bir anlatımla şöyle ifâde etmiştir:

"Salâtü'l-Meliki'l-Cebbâr

Şefâatü'n-Nebiyyi'l-Muhtâr
El-iktidâu bil-Melâiketi'l
Muhâlefetü'l-münâfıkîne ve'l-küffâr
Mahvu'l-hatâyâ ve'l-ezvâr
Avnu alâ kazâi'l-havâici ve'l-evtâr
Tenviru'z-zevâhiri ve'l-esrâr
En-necâtu min dâri'l-bevâr
Duhûlu dâri'l-karâr
Selâmu'r-Rahîmi'l-Gaffâr"

AÇIKLAMASI

1. **Salâtü'l-Meliki'l-Cebbâr**: Salât ü selâm getiren kimse, her şeyi emri altında tutan ve bütün kâinâtın hâkimi olan Allah Teâlâ'nın salâtına nâil olur. Zîra Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, bir hadîs-i şerîflerinde:

"Kim bana bir defâ salât ü selam getirirse, buna karşılık Allah Teâlâ da ona on misli salât eder"[5] buyurmuşlardır.

2. S**efâatü'n-Nebiyyi'l-Muhtâr**: Salât ü selâm getiren kimse, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şefâatine nâil olur. Ebû'd-Derdâ radiyallâhü anh, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden şöyle rivâyet etmiştir:

"Kim, sabah akşam bana on defa salavât getirirse, kıyâmet günü şefâatim ona ulaşır."[6]

3. **el-İktidâu bi'l-Melâiketi'l-Ebrâr**: Her an ibâdet ve tâatle meşgul olan meleklere uymuş olur. Nitekim Allah Teâlâ Kur'an'ı Kerîm'de:

"Şüphesiz ki Allah Teâlâ ve melekleri o rasüle salât ederler. Ey iman edenler! Siz de O'na salât edin; tam bir teslîmiyetle selâm verin"[7] buyurmuştur.

4. **Muhâlefetü'l-münâfıkîne ve'l-küffâr**: Münâfık ve kâfirlere muhâlefet etmiş olur. Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salavât okumaları konusunda müminler muhâtap alınarak, **"Ey îmân edenler"** denilmiştir. Sahîh olan görüşe göre, islâm'ın fürûatıyla muhâtap olmalarına rağmen kâfirler bu emrin dışında tutulmuşlardır. Çünkü Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salavât okumak Allah Teâlâ'ya yakın olma sebeplerindendir. Bunun için kâfirler bu yakınlığa lâyık görülmeyip sadece müminler lâyık görülmüşlerdir. Huzeyfe radiyallâhü anhdan rivâyet edildiğine göre, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuşlardır:

"Cumartesi günü bana çokça salât ü selâm getirin. Çünkü Yahûdiler o gün bana çokça söverler. Kim cumartesi günü bana 100 defâ salât ü selâm getirirse nefsini cehennemden âzâd etmis olur, şefâatim ona gerekli olur ve sevdiklerinden dilediklerine sefâat eder. Pazar günü de Rumlara muhâlefet edin." Sahâbîler:

"Ya Rasûlallah! Rumlara nasıl muhâlefet edebiliriz?" diye sorunca, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, şöyle dedi:

---

[5] Müslim, Salât, 7; Ebû Dâvûd, Vitir, 26; Tirmîzî, Vitir, 21; Nesâî, Ezân, 37, Sehv, 55.

[6] Heysemî, *Mecmau'z-zevâid*, X, 120; Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, VI, 169; en-Neysâbûrî, *Şerefü'l-Mustafâ*, V, 77;. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ezan işittiği zaman, **"Allahümme Rabbe hâzihi da'veti't-tâmme…"** duasını okuyan kimsenin şefaatine nâil olacağını buyurmuştur. Müminlerin bu duada O'nun için istediği **"vesîle"** Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şefaatçi kılınmasının talebidir. (Buhârî, Ezân, 8; Ebû Dâvud, salât, 28,; Tirmizî, salât 157; Nesâî, Ezân, 38, (2,26); ibn Mâce, Ezân, 4.

[7] Ahzâb, 56

“O gün kiliselerine girip sâlibe taparlar ve bana söverler. Kim Pazar günü sabah namazını kıldıktan sonra oturup güneş doğuncaya kadar Allah Teâlâ’yı tesbîh eder sonra da iki rek’at namaz kılıp bana yedi defa salât ü selâm getirir ise, anne babası da bağışlanır. Duâ ederse Allah Teâlâ duâsını kabul eder, bir şey isterse istediğini verir.”[8]

5. **Mahvu’l-hatâyâ ve’l-ezvâr**: Salat ü selâm, kişinin hatâ ve günahlarının silinip, affedilmesine vesile olur. Nitekim Übey b. Kâ’b radiyallâhü anh’dan rivâyet edildiğine göre;

“Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem gecenin dörtte biri geçince kalkar ve şöyle derdi:

“Ey insanlar, Allah Teâlâ’yı zikredin! Sarsıntı gelecek, arkasından onu diğer bir sarsıntı izleyecek; ölüm bütün haşmetiyle gelecek, ölüm bütün haşmetiyle gelecek” Übey b. Ka‘b diyor ki:

“ Ya Rasûlallah! Sana çok salât ü selâm getirmek istiyorum, duâmın ne kadarını buna ayırayım,” dedim. Rasûlullah:

“Ne kadar dilersen” buyurdu. Ben:

“Dörtte biri olur mu?” dedim. Rasûlullah:

“Ne kadar dilersen, fakat daha fazla yaparsan senin için daha iyi olur” buyurdu. Ben,

“Yarısı olsa nasıl olur?” dedim. Rasûlullah:

“Ne kadar dilersen, fakat daha fazla yaparsan senin için daha iyi olur” buyurdu. Ben:

“Üçte ikisi kadar olsa” dedim. Rasûlullah:

“Ne kadar dilersen, fakat daha fazla yaparsan senin için daha iyi olur” buyurdu. Ben:

“O zaman duâmın hepsini sana salât ü selâm getirmeye ayırayım” dedim. Rasûlullah:

“O zaman isteklerin için (salât ü selâm) sana kâfi gelir ve günahların bağışlanır.” buyurdu. [9]

6. **Avnu alâ kazâi’l-havâici ve’l-evtâr**: Salât ü selâm getiren kimse, önemli ihtiyaçlarının giderilmesinde Allah Teâlâ’nın yardımına nâil olur. Câbîr radiyallâhü anhdan rivâyet edildiğine göre, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem söyle buyurmuştur:

“Kim bana günde 100 defâ salât ü selâm getirirse, Allah Teâlâ onun 70 tanesini âhirete, 30 tanesi dünyaya âit olan 100 ihtiyacını karşılar.”[10]

7. **Tenvîru’z-zevâhiri ve’l-esrâr**: Salât ü selâm getiren kimse, hem zâhirini hem bâtınını nurlandırmış olur. Ebü’l-Muzaffer söyle demiştir:

“Bir gün Ka‘b’ın mağarasına girdim. Yolumu şaşırdım. Birden bir adam gördüm. O bana şöyle dedi:

“Yanımda yürü” Onunla beraber yürüdüm. Kendi kendime:

“Bu adam belki de Hızır’dır” dedim. O’na

“ismin nedir?” diye sordum. O da:

“Hızır” dedi. Onunla beraber bir arkadaşını daha gördüm. Ona da

“Senin ismin nedir?” diye sordum.

“İlyas ibn Şam” dedi.

“Allah Teâlâ size merhamet etsin, siz Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi gördünüz mü?” dedim.

“Evet” dediler. Ben de:

“Allah Teâlâ’nın güç kuvveti aşkına, bana O’ndan bir haber verin ki, onu sizden rivâyet edeyim.” dedim.

“Biz Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin “Muhammed aleyhissalâtü vesselâma salât getiren bir müminin kalbini, Allah Teâlâ o salât sebebiyle, basîret sahibi yapar ve nurlandırır” buyurduğunu işittik

---

[8] Sehâvî, el-Kavlü’l-bedi‘ fi’s-salât’i alâ Habîbi’s-şefî‘, thk. Muhammed Avvâme, Beyrut, 2002, s. 384.

[9] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 136; Beyhakî, S*üabu’l-îmân*, II, 187; Heysemî, *Mecmau’z-zevâid*, X,160;

[10] Beyhakî, *Şüabü’l-îmân*, III, 111; es-Sehâvî, *a.g.e.*, s. 271

dediler."[11]

8. **en-Necâtu min dâri'l-bevâr**: Salât ü selâm getiren kimse helâk edici cehennem yurdundan kendini kurtarmış olur. Enes b. Malik tarafından rivâyet edilen bir hadîste Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Kim bana bir defâ salât ü selâm getirirse Allah Teâlâ ona on defâ salât eder, on defâ getirene yüz defâ salât eder. Kim de bana yüz defâ salat ü selâm getirirse, Allah Teâlâ onun iki gözünün arasına nifaktan ve ateşten kurtuluş berâtı yazar ve kıyâmet gününde şehîdlerle birlikte iskân eder." [12]

9. **Duhûlü dâri'l-karar**: Salât ü selâm getiren kimse, devamlı kalacağı cennet yurduna girer. Nitekim Ebû Hafs radiyallâhü anh, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir:

"Bir kimse, bana günde 100 kez salavât-ı şerîfe getirirse, cennetteki mâkâmını görmeden ölmez."[13]

10. **Selâmü'r-Rahîmi'l-Gaffâr**: Salât ü selâm getiren kimse, günahları bağışlayan ve merhametli olan Allah Teâlâ'nın selâmına nâil olur. Nitkim Ebû Talha radiyallâhü anh dedi ki:

"Bir gün, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem yüzünde bir sevinç olduğu halde geldi. Kendisine:

"Ya Rasûlallah! Yüzünüz de bir sevinç görüyoruz, dedik. Buyurdular ki:

"Bana Melek geldi ve şu müjdeyi verdi: "Ey Muhammed! Rabbin diyor ki: Sana salât okuyan herkese, benim on rahmette bulunmam, selâm okuyan herkese de benim on selâm okumam, sana (ikrâm olarak) yetmez mi?"[14]

Bu hususlardan anlaşılıyor ki, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme getirilen salât ü selâmlar, gerçek sırrı tam bilinmese de birçok müjdeyi barındırmaktadır. Bütün bu sırların, salât ü selâm getiren kimseye dünyâ ve âhiret saâdetini müjdelediği anlaşılmaktadır.

Salât ü Selâmın Diger ibâdetlerde Bulunmayan Hikmetleri

Salât ü selâm, diğer ibâdetlere nisbetle Allah Teâlâ'nın katındaki en sevimli ibâdet olması hasebiyle, onda diğer ibadetlerde olmayan bir takım hikmetler bulunmaktadır.

1. Salât ü selâm okuyan kimse **"O'na yaklaşmaya yol arayın"**[15] âyetinin emri gereğince Allah Teâlâ'ya vâsıl olmada en büyük vesile olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi kendisine vesile yapmış olur. Allah Teâlâ katında ise O'ndan daha muhterem ve kıymetli bir vesile ve vâsıta yoktur.

2. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şerefini yüceltmek ve O'nu ta'zîm etmek için nâzil olan **"Ey îmân edenler! Siz de O'na salât edin ve tam bir teslîmiyetle selâm verin"** [16] ayetinde geçen bu ilâhî emre tâbî olmakla iki cihan saâdeti elde edilir. Zîrâ rivâyet edildiğine göre, Hz. Musâ aleyhisselâma Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Ya Mûsa! Senin sözün diline, kalbî düşüncelerin kalbine, rûhun cesedine ve gözünün nûru gözüne ne kadar yakınsa, ben sana daha yakın olayım ister misin?" Hz. Mûsa cevaben:

"Evet ya Rabbî isterim" demesi üzerine Allah Teâlâ:

"O zaman Muhammed üzerine çok salât ü selâm oku" demiştir.[17] Bundan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi

---

[11] Bkz. Firûzâbâdî, *es-sılâtü ve'l-büşer,* s. 84, no:112; Aynı eserin Türkçe trc. İçin, bkz. H. Hâfız Mustafa Demirkan, H. Hafız ismail Tavman, *Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Üzerine Salavât-ı Şerîfe Getirmek*, Konya 1998, s. 71–72.

[12] Nesâî, I, 385 (No: 1220), VI, 98 (No: 10194); Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 120.

[13] *Tergîb ve Terhîb*, Hikmet Yayınları, 1984/1986, c. III, s. 518, No:22; Firûzâbâdî, *es-Sılâtü ve'l-büşer fi's-salâti alâ hayri'l-beşer*, Beyrut 1985, s. 49, no: 20; Türkçe trc. için bkz, H. Hâfız Mustafa Demirkan, H. Hafız ismail Tavman *a.g.e.*, s. 31.

[14] Nesâî, Sehv 55, (3, 50)

[15] Mâide, 35

[16] Ahzâb, 56

[17] Metâliu'l-meserrât, s.14; el-Meslekû'l-kavî, s. 97.

ve sellemin Allah Teâlâ indindeki kadr u kıymetinin ne derece büyük olduğu ve O'na salât ü selâm getirmenin ne kadar matlûb-ı ilâhî olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde yukarıdaki rivâyetten salât ü selâmın Allah Teâlâ'ya yakın (kurbiyyet) olmaya vesile olduğu anlaşılmaktadır.

3. Bizzat Allah Teâlâ ve melekleri, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ettikleri için, müminlerin de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme sevgilerini belirtmek ve O'nu yüceltmek maksadıyla Allah Teâlâ ve meleklerine ittibâ edip, salât ü selâm getirmekle nâil olacakları iktidâr başka hiçbir ibâdette yoktur. Zîrâ Allah Teâlâ'nın bizzat yaptığı bir işi, kuluna da yapmasını emretmesi ve o kulun da bu ilâhî emri yerine getirmesiyle kavuşacağı rızâ-i ilâhî hiçbir ibâdette yoktur.

4. Salât ü selâmla meşgul olan kimsenin, Allah Teâlâ'nın rızâsına, nice bereketlere, büyük mükâfatlara ve günahların afvına nâil olacağına dâir Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden birçok hadîs rivâyet olunmuştur. Başka hiçbir ibadetin fazîletine dâir bu kadar hadîs rivâyet olunmamıştır.

5. Müminlerin dünyada yaratılmalarından itibaren âhirette cennete girinceye kadar vâsıl olacakları bütün ilâhî nimetlere vâsıta ve vesile olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ü selâm getirmeleri, O'nun sayesinde nâil oldukları ilâhi lütûf ve ihsânlara bir şükrân ifâdesidir. Bu şükrân da başka bir ibâdetle îfâ olunamadığından, salât ü selâmın üstünlüğüne başka hiçbir ibâdet denk olamaz.

6. Ruh terbiyesinde ciddî tesirinin tecrübe edildiği salât ü selâm husûsunda bütün Ehlullah ittifakla şöyle söylemişlerdir:

"Salât ü selâm, mürşid-i kâmil bulamayan kimselerin irşâd ve terbiyesi için, mürşid-i kâmil mâkâmına kâim olur."

7. Bir kimse salât ü selâmla mesgul olursa o kimsenin kemâl ve tekemmülüne bir i'tidâl hâsıl olur ki, bu i'tidâl yalnız salât ü selâma mahsus bir **"sırr-ı mektûm"** olduğundan, başka bir ibâdette yoktur. Zîra mürşidsiz yapılan diğer ibâdet, vird ve zikirlere çokça devâm edildiğinde elde edilen nûrâniyyet ve levâmi', sâlikin beşerî sıfatında inhirâf ve şiddetli bir harâret peydâ eder. Hâlbuki salât ü selâm hem zikrullahı hem de duâ ile berâber zikr-i Rasûlü kapsadığından, ne kadar çok okunursa okunsun, letâife mâ-i lezîz gibi olduğundan, tarîkat makamlarından hâsıl olan hayret, inhirâf ve şiddetli harâret gibi halleri serinletip dindirmekle beraber, sâlikin nüfûsunu güçlendirip, söz konusu olumsuzlukların düzelmesinde ona yardım eder. Salât ü selâm kendine mahsûs olan bu özelliginden dolayı, mürsid-i kâmil bulamayanların irşâd ve terbiyesinde mürşid-i kâmil makâmına kâim olur.

Salât ü Selâmın Değeri

Allah Teâlâ'nın bizzat kendisi ve melekleri, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât etmektedirler. Bu yüzden müminlerin Allah Teâlâ'ya ve meleklerine ittibâ edip, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevmek ve yüceltmek maksadıyla getirdikleri salât ü selâmdan dolayı elde edecekleri feyiz ve bereketin başka bir ibâdette bulunmadığı ulemâ tarafından bildirilmiştir. Zîra Allah Teâlâ'nın bizzat yaptığı bir işi, kuluna da yapmasını emretmesi ve o kulun da bu emre ittibâ etmesiyle elde edeceği rızâ-i ilâhînin tahmin ve tasavvuru mümkün değildir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ü selâm getiren kişi salâtla, Allah Teâlâ'yı zikretmiş, nimetlerine sükretmiş, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin adını anmış ve O'nun için Allah Teâlâ'dan mükafât istemiş olmaktadır. Bunun için salât ü selâm, Allah Teâlâ'nın varlığını ikrâr, ilmini, kudretini ve irâdesini tasdik etmiş olmak demektir. Diğer bir ifâde ile salât ü selâm getiren mümin, amellerin efdalini ve îmânın tümünü kapsayan bir ibâdeti icrâ etmiştir.[18]

Ebu'l-leys es-Semerkandî, salât ü selâmın diğer ibâdetlerden daha fazîletli olduğunun anlaşılması için, Ahzâb 56. âyete bakılmasının yeterli olacağını söylemiştir. Nitekim âyete bakıldığında dikkat çeken husus şudur ki; Allah Teâlâ diğer ibâdetleri yapmaları için kullarına emrederken, salât ü selâm da önce kendisinden bağlamaktadır. Sonra salâtı meleklere sonra da müminlere emretmektedir. Bu durum ise, salât ü

[18] ibnü'l- Kayyim el-Cevziyye, Cilâu'l-efhâm s. 310; Kastâlânî, Mesâlikü'l-hunefâ, s. 208-209; Nebhânî, Efdalü's-salavât alâ seyyidi's-sâdât, s. 52; en-Nebhânî, Saâdetü'd-dâreyn, s. 46;

selâmın değerini açıkça ortaya koymaktadır.

Aslında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme yapılan salât, O'nun aslında salâta olan ihtiyacından dolayı değildir. Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, Allah Teâlâ salât etmiştir. Allah Teâlâ'nın salât ettiği bir kimsenin, meleklerin ve müminlerin salâtına ihtiyacı yoktur. Salât ü selâm ancak O'na duyulan saygıyı, hürmeti, bağlılığı ifâde etmek içindir. Nitekim Allah Teâlâ, hiç ihtiyacı olmadığı halde kullarına, kendisini çokça anmalarını farz kılmıştır. Salât, ancak Allah Teâlâ'nın kullarına bundan dolayı mükâfât vermesi, şefkat ve merhamet göstermesi ve kullarının da, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme olan saygılarını ortaya koymaları içindir. Bunun yanında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salavât getirmek, Allah Teâlâ ve melekler ile aynı işte birleşmek demektir. Bu da kul için fevkalâde heyecan verici bir birlikteliktir. Ümmet içinse en büyük şereftir.

Salât ü Selâmın Kabulü Meselesi

Rasûlüllah ve ümmet ilişkisinde müslümanların nasıl bir yol izlemeleri gerektiği Kur'an-ı Kerîm'in muhtelif ayetlerinde beyan edilmiştir. Bu ilişki çerçevesinde, Kur'an'da beyân edilen hususlardan biri de ümmetin Rasûlüllaha salât ü selâm getirmesidir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme getirilen salât ü selâmın kabulü hususunda bazı ulemâ; Allah Teâlâ'ya, O'nun emrine ve meleklerine iktidâ etmek, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şânını yüceltmek ve rızâ-i ilâhî'ye nâil olmak gibi hâlis bir niyetle getirilen salât ü selâmın Allah Teâlâ'nın indinde mutlaka kabul olacağı (kabûlü kat'î) görüşünü savunmuşlardır. Yani bu görüsü kabul eden âlimlere göre, salât ü selâm getiren kimse, konuyla ilgili Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sahîh hadîslerinde rivâyet olunan müjdeye, mutlaka nâil olacağını söylemişlerdir. Bazı ulemâ ise, gâlib-i zann ile kabûlü zannîdir diyerek salât ü selâm getiren kimsenin hadîslerde geçen müjdeye nâil olmasının, olmamasından daha kuvvetli olacağı görüşünü benimsemişlerdir.

Ebû Süleyman ed-Dârânî, bir kimsenin Allah Teâlâ'dan bir şey isteyeceği zaman, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ü selâmını artırmasını sonra isteğini Allah Teâlâ'ya arz etmesini ve duasını salât ü selâm getirerek tamamlamasını tavsiye etmiştir. Zîra ona göre, Allah Teâlâ iki salât ü selâm arasında yapılan duâyı kabul buyurur. Bu görüşüne binâen,

"Allah Teâlâ kerem sâhibidir. iki makbûl salât ü selâmın arasında makbûl olmayan bir şey bırakmaz" [19] demiştir. Nitekim Hz. Ali kerremallâhü vecheden rivâyet edildiğine göre Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem

"Hiçbir duâ yoktur ki, semâ ile arasında bir perde olmasın. Tâki Hz. Muhammed'e salât ü selâm getirinceye kadar. Bunu yapınca perde yırtılıp duâ (göğe) çıkar. Salât ü selâm getirmeyince duâ geri döner." [20] Buyurmuştur. Abdullah bin Mübârek'in naklettiğine göre, şeyhi Abdülaziz Debbâğ, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ü selâm getiren herkesin salât ü selâmının kesin olarak kabul olunacağını iddia edenlerle, aynı görüşte değildir. Şeyh Abdülaziz Debbağ'a göre, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme getirilen salât ü selâm, amellerin en üstünüdür. Ayrıca salât ü selâm cennetin etrafındaki meleklerin zikridir. Melekler her salât ü selâm getirdiklerinde cennet artıp genişlemektedir. Bu salât ü selâmın bereketiyle olmaktadır. Fakat ona göre, getirilen her salât ü selâmın mutlaka kabul olunacağı kestirilemez. Zîrâ salât ü selâm temiz bir zattan temiz bir kalpten çıktığında makbûldür. Çünkü temiz bir zattan çıkan salât ü selâm, gösteriş ve kendini beğenmişlik gibi hastalıklardan uzak olarak söylenmektedir.[21]

Salât ü selâm, eğer sahibinden Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme sevgiyle getirilirse o takdirde, sa-

---

[19] ibn Kayyim el-Cevziyye, *Cilâu'l-efhâm*, s. 291; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, 2/39

[20] Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 47.

[21] Abdülaziz Debbag, XII. asır Fas bölgesinde yetismis büyük bir âlim ve tasavvuf büyügüdür. Ahmet bin Mübârek, Şeyhi Abdülaziz Debbağ'dan işittiklerini *el-İbrîz* (2 cilt) adlı eserinde anlatan yazardır. bkz. Firûzâbâdî, *a.g.e.*, trc. H. Hâfız Mustafa Demirkan, H. Hâfız ismail Tavman, s. 103. bkz. Firûzâbâdî, *a.g.e.*, trc. H. Hâfız Mustafa Demirkan, H. Hâfız ismail Tavman, aynı yer. s. 102- 103.

lât ü selâmın kesinlikle kabul olunduğu söylenilebilir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Yüceliği ve Salât ü Selâm

Allah Teâlâ, insanlığın başlangıcıyla birlikte değişik dönemlerde yeryüzüne kendi mesajlarını ulaştıracak rasüller göndermiş, rahmeti ve hikmeti gereği bu nebileri insanlar içinden seçmiştir. Dolayısıyla bu göreve seçilen nebiler, insanlardan farklı konumda olmuşlardır. Hattâ yeryüzünün vahye muhâtap olmuş bu görevlileri, kendi aralarında bile Allah Teâlâ tarafından farklı derecelerde kılınmışlardır. Nitekim

"Biz nebîlerden bazısını bazısına üstün kıldık…"[22],

"İşte biz o rasüllerden birini kiminden üstün kıldık. Allah onlardan kimi ile konuştu; kimini de derecelerle yükseltti…"[23] Ayetleri bu gerçeği göstermektedir. Müfessirler, Allah Teâlâ'nın, **"kimini de derecelerle yükseltti"** sözü ile Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kastedildiğini söylemişlerdir. Çünkü O, beyaz siyah bütün insanlığa gönderilmiştir. O'na ganîmetler helâl kılınmıştır. O'nun eliyle birçok mûcizeler ortaya çıkmıştır. O'na verilen fazîlet ve üstünlük hiçbir rasüle verilmemiştir. Bütün insanlığa, âlemlere rahmet olarak gönderilen, son rasülün üstünlük bakımından farklı bir konumda olduğu, Kur'ân'ın ifâdelerinden anlaşılmaktadır. O'na, diğer nebi ve rasüllere verilmeyen birtakım özellikler verilmiştir. Son nebi olması, risâletinin evrenselliği, risâletinin cinleri de kapsaması, yüce bir ahlak üzere olması, Allah Teâlâ'nın üzerindeki lütfunun büyük olması, hanımlarının müminlerin anneleri olması, geçmiş gelecek günahlarının affedilmesi, kendisine inanılması noktasında nebi ve rasüllerden söz alınması, Kevser'in verilmesi, ganîmetlerin helâl kılınması, âlemlere rahmet olması, özelliklerinin ehl-i kitap tarafından bilinmesi, getirdiği dînin korunması teminâtının verilmesi, İsrâ ve Mi'râc'ın O'na has olması, çeşitli zamanlarda meleklerin yardım etmesi, ismiyle hitap edilmemesi, kendisine itâatın aynı zamanda Allah Teâlâ'ya itâat olması, ahirette şahit olması, kendisine Makâm-ı Mahmûd'un verilmesi, ümmetinin en hayırlı ümmet olması, hayâtına ve beldesine yemin edilmesi, bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi'nin lutfedilmesi gibi hususlar bunlardan bazılarıdır. Bu yüzden müminlerin Allah Teâlâ'ya karşı birtakım görevleri olduğu gibi, O'nun elçisi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme karşı da bazı görevleri olduğunu Kur'ân'ın ifadelerinden anlamak mümkündür. Kur'ân-ı Kerîm bu görevleri, O'na inanmak, itaat etmek, O'nu gereği gibi sevmek, O'na salât ü selâm getirmek şeklinde ifade etmektedir.

"Muhakkak ki Allah ve melekleri, Nebi'ye salât ederler. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin ve tam bir içtenlikle selâm verin."[24]

Bu ayetle Allah Teâlâ rasülüne salât ettiğini bildirmekle önce mele-i âlâ sâkinleri arasında rasülünü överek kadrini yüceltmiş ve onların da, nebinin kadrini yüceltmeleri için salât ü selâm getirmelerini emretmiştir. Daha sonra da yeryüzü sâkinleri arasında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kadrinin yüceltilmesini arzu etmiş, onların da salât ü selâm getirmelerini emretmiştir. Böylece hem ulvî âlem hem de süflî âlem arasında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kadrinin yüce tutulmasını istediğini bildirmiştir.

Âyette salât emrinin müzâri sigasıyla (gelecek-şimdiki zaman) olması süreklilîğe işaret etmektedir. Yani Allah'ın ve meleklerin kesintisiz bir şekilde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem üzerine salât ettiklerini bildirmektedir. Bundan daha büyük bir şeref ve değer tasavvur edilemez. Zîrâ gelmiş geçmiş bütün mahlûkâtın arzusu Allah Teâlâ tarafından olan bir salâta nâil olmaktır. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ise, her an her lahzâ bu rahmete nâil olmaktadır. O'nun dışında hiçbir nebi böyle bir meziyete sahip olamamıştır. Bu durum sadece Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme ait bir özelliktir. Allah Teâlâ bu ayetle Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme bahsettiği şeref Hz. Âdem aleyhisselâma meleklerin secde etmelerini emrettiği âyetle verdiği şereften daha büyük ve daha kapsamlıdır. Çünkü Âdem aleyhisselâma olan secde teşrîfinde Allah Teâlâ'nın var olması mümkün değildir. Hâlbuki Allah Teâlâ, rasülüne salât ettiğini ve meleklerin de salât ettiklerini haber vermiş olduğundan, Rasûlüllah sallallâhü

---

[22] İsrâ, 55
[23] Bakara, 253
[24] Ahzâb, 56

aleyhi ve selleme olan teşrîfi, Âdem aleyhisselâma olan teşrîfinden daha fazladır. Âyette Allah Teâlâ'nın isimlerinden lafzatullah tercîh edilmiştir. Bunun hikmeti lafzatullahın Allah Teâlâ'nın bütün isimlerini bünyesinde toplaması ve İsm-i a'zam olmasıdır. Lafzatullahın nebiler arasında sadece Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem hakkında kullanılmış olması da, sadece O'na ait bir özellik olmasındandır. Diğer nebilere **Ya Âdem**, **Ya Nûh**, **Ya İbrâhim, Ya Yahyâ** şeklinde isimleriyle hitap edilirken bu âyette **"alâ Muhammed"** denilerek, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin adının zikredilmemesi fakat **"ale'n- Nebî"** denilmesi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin diğer rasüllere karşı üstün olduğunu ve Allah Teâlâ katında ki değerini göstermektedir.

Salâtta, **"Allahümme"** lafzı seçilmiştir. **"Ya Rabbî"** veya **"Ya Rahmân"** denilmemiştir. Çünkü **"Allahümme"** lafzı ulûhiyyete delâlet eden ve **"Lâ ilâhe illallah"** sözü gibi İslam'ın alâmetlerinden olan kapsamlı bir isimdir. Bu yüzden ulemâya göre, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât getirildiği vakit, **"Allahümme"** yi söylemenin daha uygun olduğu rivâyet edilmiştir. Çünkü **Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bütün kemâl sıfatlara sahiptir**. **Cemâl ve Celâl sıfatının sırlarına şâmildir.** Yine salatta, **"Muhammed"** ismi seçilmiştir. Çünkü **"Muhammed"** isminin manası, **"mahmûd olan" (sürekli övülen)** demektir. Dolayısıyla da Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem medh ü senâ mâkâmına en lâyık kişidir, ve âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Dolaysıyla O, kâfirler için yalnız dünyâda, müminler için dünyâ ve ahirette rahmet ve büyük bir nimettir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem kafirler için dünyâda büyük bir nimet olması, diğer nebilerin kâfir ümmetlerine gelen umûmî azabtan kurtulmalarına sebep olduğu içindir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin müminler için büyük nimet olması ise; dünya ve ahirette haddi ve hesabı olmayan nimetleri elde edebilmelerinde en büyük vasıta ve vesile O olduğu içindir. Çünkü müminlerin dünyada iman ve hidayetlerine, ahirette ise kurtuluşa ermelerine en çok özen gösteren O'dur.

Netice itibariyle, Allah Teâlâ katında kadr u kıymeti bu kadar yüce olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme ümmet olmak büyük bir şereftir. Bu yüzden Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, çokça salât ü selâm getirilmeye lâyık ve müstahaktır.

Salât ü Selâmdaki Bulunan Teşekkür Manası

Salât ü selâm, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme duyulan şükrân borcunun îfâ edilmesi demektir. Müminlerin salât ü selâm getirmeleri, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin onların üzerindeki haklarına bir nevî teşekkürle mukâbele etme ve O'nu yüceltme, sevgi ve bağlılıklarını dillendirme imkânlarıdır. Bu ise Allah Teâlâ'nın müminlere özel bir lütfudur.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ümmetinin her ferdinin mutluluğunda payı olan, onların dertleriyle dertlenen bir rasüldür. O, sınırsız saâdet ve kemâlat mertebelerine sahip olmakla beraber, ümmetinin fertlerinin mutluluğunu hasretle arzu etmektedir. Günah işlemelerinden dolayı da mahzûn olan bir nebi olarak, elbetteki sınırsız salavâta, duâya ve rahmete lâyıktır. *el-Meslekü'l-kavî*'nin kaynak eserlerinden *Metâliu'l-meserrât* müellifi Muhammed Mehdî el-Fâsî'ye göre, Allah Teâlâ'nın nimetlerine şükretmek gerektiği gibi, bu nimetlere vesile ve vâsıta olana da teşekkür etmek gerekir. Alıp verilen her nefeste, Allah Teâlâ'nın nimetlerine şükretmek müminlerin üzerine gerekli bir görev olduğu gibi, bu nimetlerin elde edilmesine vesile olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme de teşekkür mukâbilinde salât ü selâm getirmek de, müminler üzerine gerekli olan bir vazîfedir.

Rûhu'l-beyân müellifi Bursevî, Salavâtta, **"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin en üstün insân olduğu ve ümmetinin de böyle bir rasülün ümmeti olmalarından dolayı şükrettikleri"** anlamı vardır demektedir.

Bu teşekkür vazîfesi de başka bir ibâdetle yerine getirilemeyeceği için, salât ü selâmın fazîletine başka hiçbir ibâdet denk olamaz. Ümmetinin kurtuluşu için dünyâda çektiği zahmetlere ve âhirette onlara göstereceği ihtimâmına karşılık, müminlerin ömürlerinin her ânını zikrullâhdan sonra, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem üzerine salât ü selâmla geçirseler bile, O'na olan şükrân borcunu hakkıyla yerine getirebilmiş olamayacaklardır.

Salât ü selâm, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem in ümmetinin üzerindeki hakkını, O'nu ümmetine bahşeden Allah Teâlâ'ya karsı şükürlerini, en azıyla da olsa edâ etmelerine vesiledir. Allah Teâlâ kullarına maddî ve manevî nimetlerini bolca ihsân etmiştir. Bu hakîkate işâret eden bir âyette Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Görmüyor musunuz? süphesiz Allah Teâlâ, göklerde ve yerde olanları emrinize âmâde kılmış ve zâhirî ve bâtınî nimetlerini genişletip tamamlamıştır."[25]

Bu nimetlerin en büyüğü şüphesiz ki, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin gönderilmesidir. O'nun sayesinde nâil olunan nimetler kemmiyyet ve keyfiyyet olarak değerlendirilip takdîr edilmesi mümkün değildir. Müminlerin Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme getirdikleri salât ü selâmlar, bu nimetlere karşı bir teşekkürdür. Müminlere karşı son derece düşkün olan ve onlara dünyâ ve âhiret saâdetinin yolunu gösteren Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme karşı, salât ü selam getirmek hem bir vefâ hem de sadâkat borcu olmanın ötesinde bir ilâhî emirdir. Zîrâ Allah Teâlâ müminlere, bütün nimetlere vâsıta ve vesile olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ve selâm etmelerini emretmiştir. Her hayır hakîkatte Allah Teâlâ'dan ise de, o nimete vesile olanlara da teşekkür etmek mümin olmanın gereğidir. Şüphe yok ki, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem tüm dînî, ve dünyevî hayrın vesilesi ve vâsıtasıdır.

Sonuç olarak, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ümmetinden herhangi bir ferdinin cennetlik olmasından mutlu olurken, cehenneme gitmesinden müteessir olmaktadır. Kendisi için hiçbir kaygısı olmamasına rağmen ümmeti için uğraşmakta, onların kurtuluşu için Allah Teâlâ'ya duâ etmekte ve onlara şefâatçi olmaktadır. işte getirilen salât ü selâmlar, hem bu uğraşa karsı bir şükrân hem de Allah Teâlâ katında ümmetinin affı için bir vesile olmaktadır. Kim ne kadar salavât getirirse o nisbette Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme yaklaşmış, ümmeti olduğunu ifâde etmiş ve kendisi için şefâat imkânını o derece hazırlamıştır.

Salât ü Selâm ile Yakınlaşma

Allah Teâlâ Teâlâ: **"Kullarım beni sana sorarlar. Ben, onlara yakınım"**[26],

"Biz, ona, yani insanoğluna şah damarından daha yakınız"[27] âyetleriyle kullarına yakınlığını bildirmekte ve

"O'na yaklaşmaya vesile arayın" [28] âyetiyle de kullarının da kendisine yaklaşmada bir vesile aramalarını emretmektedir. Allah Teâlâ'ya yaklaşmada en büyük vesile Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemdir. Nitekim Allah Teâlâ Teâlâ,

"De ki: Eğer Allah Teâlâ'yı seviyorsanız bana tâbi olunuz ki, Allah Teâlâ da sizi sevsin ve günahlarınızı mağfiret etsin"[29] buyurmaktadır. Bu ayetten de anlaşıldığı üzere Allah Teâlâ sevgisinin yolu, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme tâbi olmaktan geçer. O' na tâbi olmak ise, O'nu sevmekten geçer. Salât ü selâm ise, O' na duyulan muhabbetin ızhârıdır. Zîrâ

"Çok seven çok anar" denilmiştir. Nitekim Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, bir hadisinde ise salavâtla alakalı bir gerçeği dile getirir:

"Kıyâmet günü bana insanların en yakını, bana en çok salavât okuyandır" [30]buyurmuştur. Bu bağlamda Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, getirilen salât ü selâmların kendisine sunulduğunu[31], ve yeryüzünde Allah Teâlâ'nın seyyâh meleklerinin olduğunu ve ümmetinin selâmlarını kendisine ulaştırdıklarını beyân etmiştir. Salât ü selâm getirenlerin isimlerinin ve yüzlerinin kendisine sunulduğunu bu yüzden salât ü selâmın güzel bir şekilde yapılmasını buyurmuştur. Yine Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Allah

[25] Lokman, 20.
[26] Bakara, 186
[27] Kâf, 16
[28] Mâide, 35
[29] Âl-i İmrân, 31
[30] Tirmizî, Salât, 357
[31] Ebû Dâvûd, Salât 201, Vitr, 26; Nesâî, Cum'a 5; ibn Mâce, ikâmet, 79, Cenâiz, 65.

Teâlâ'nın, mahlûkâtın isimlerini kendisine verdiği bir meleğin bulunduğunu ve vefât ettiği zaman o meleğin kabrinin basında duracağını ve salât ü selâm getiren herkesi isimleriyle kendisine haber vereceğini[32] buyurmuştur. Firûzâbâdî, **es-Sılâtü ve'l-büşer** adlı eserinde, Ahmet Zevâvî'den duyduğu şu sözleri nakleder:

"Bizim yolumuz, yüce Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, çokça salât ü selâm getirmektir. Bu sayede Rasûlullah, meclisimize yakaza halinde şeref verir, ashab-ı kirâm gibi kendisiyle sohbet eder, dînimizin kapalı yönlerini, süpheli ve zayıf olarak anlatılan hadîslerin doğruluk derecelerini kendisinden sorar, tavsiyeleriyle amel ederiz. Fazlaca salât ü selâm getirmemizle bu imkâna kavuşuruz. Kendisini meclisimizde görmediğimiz takdirde, yaptığımız salât ü selâmların çok olmadığını anlamış oluruz."[33]

Salât ü Selâm ve Muhabbet

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevmenin gerekli olduğuna ve O'nun bu sevgiye layık olduğu konusunda Allah Teâlâ Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kız kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız, kazandığınız mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaretiniz, hoşlandığınız meskenler size Allah Teâlâ'dan, Rasûlünden ve Allah Teâlâ yolunda savaşmaktan daha sevgili ise, o halde Allah Teâlâ hükmünü icrâ edinceye kadar bekleyin. Allah Teâlâ, fâsık kimseleri doğru yola eriştirmez."[34] Bu âyet, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevmenin gerekli olduğuna teşvik, tenbîh ve delîl olarak yeterlidir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kadrinin yüceliğini belirten bu âyet, aynı zamanda bu sevgiye müstahak olduğunu da açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim Allah Teâlâ Teâlâ,

"Allah Teâlâ hükmünü icrâ edinceye kadar bekleyin." buyurarak, malı, akrabası, çoluk çocuğu kendisine Allah Teâlâ'dan ve Resûlünden daha sevimli olanların azâba müstahak olduklarını ve doğru yola giremeyeceklerini bildirmiştir.[35]

Aşağıdaki hadis-i şerîfler de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kişinin nefsi dâhil her şeyden daha sevgili olması gerektiğinin delilleridir.

"Kimde şu üç haslet bulunursa imanın tadını bulur:

1. Allah Teâlâ ve Rasûlünü her şeyden daha çok sevmek

2. Sevdiğini sırf Allah Teâlâ için sevmek

3. Küfürden kurtulduktan sonra, ateşe atılmaktan korkar gibi, küfre düşmekten korkmak."[36]

Hz. Ömer, bir gün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile birlikte oturuyorlardı. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Hz. Ömer'in elini, elinin içine aldı. Bunun üzerine Hz. Ömer:

"Allah Teâlâ'ya and olsun ki, nefsim hariç, sen bana her şeyden daha sevgilisin" diyerek Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme olan sevgisini gösterdi. Bunun üzerine Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem **"Ben sana canından da sevgili olmadıkça îmânın kemâle ermiş sayılmaz"** buyurdu. Hz. Ömer'de:

"Seni Kur'an'la gönderen Allah Teâlâ'ya andolsun ki, sen bana şimdi öz nefsimden daha sevgilisin" deyince, O:

"Ya Ömer şimdi îmânın kemâle erdi" buyurdu.[37]

Bundan dolayıdır ki, sûfiler eserlerinde O'nu sevmenin alâmetleri üzerinde durmuş ve konu ile ilgili geniş açıklamalarda bulunmuşlardır.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi Sevmenin Bazı Alâmetleri

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi gerçekten seven bir müminde bulunması gereken bazı alâmetler

---

[32] Heysemî, *Mecmâu'z-zevâid*, X, 162; Bezzâr, Müsned, IV, s. 255.
[33] Firûzâbâdî, *a.g.e.*, Türkçe trc. *a.g.e.*, s. 21-22.
[34] Tevbe, 24
[35] Kadı iyâz, *Şifâ-i Şerîf*, trc. Suat Cebeci, s. 309.
[36] Nesâî, Îmân, 2-4; ibn Mâce, Fiten, 23.
[37] Buhârî, Eymân ve'n-nüzûr, 3; Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, 5/293.

vardır. Nitekim bir kimse sevdiği şeyi daîma tercih eder, ona uygun davranır, ona ters düşmez. Aksi takdirde sevgisinde sâdık olmaz ve sevgisi de bir iddiâdan ibâret kalır. Allah Teâlâ Rasûl'üne olan sevgisinde sâdık olan kimse bu sevgisinin belirtilerini gösterir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme olan sevginin ilk göstergesi O'na uymak, sünneti ile amel etmek, söz ve fiillerine tâbi olmak, emirlerine uymak, yasaklarından kaçınmak, O'nun edebleriyle edeblenmek, huylarıyla bezenmek, rahatlıkta olsun, sıkıntı ânında olsun, öfkeli veya huzurlu halde olsun O'nun âdâbına uygun davranmaktır.

2. O'nun emirlerini, nefsinin arzu ve isteklerine tercih etmesidir. Allah Teâlâ Teâlâ buyurdu ki;

"Daha önceden Medîne'yi yurt edinip îmâna sarılanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden ötürü içlerinde bir kaygı duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliginden korunursa iste onlar umduklarına erenlerdir."[38]

3. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sözünü kabul edip, hükmüne râzı olmaktır. Allah Teâlâ Teâlâ buyurdu ki;

"Mümin bir erkek ve kadın için, Allah Teâlâ ve Rasûl'ü bir ise hüküm verdigi zaman, artık onlar için hiçbir tercih hakkı yoktur…"[39]

4. O'nu seven O'na indirilmiş Kur'an'ı da sever. Çünkü O, Kur'an'la insanları doğru yola iletmiş, kendisi onunla doğru yolu bulmuş ve onun ahlâkı ile ahlaklanmıştır. Kur'an'ı sevmek ise; onu okumak, onunla amel etmek, mânâsını bilmektir. İbn-i Mes'ûd radiyallâhü anh şöyle demiştir: **"Kendi iyilik ve kötülüğünü öğrenmek isteyen Kur'an'ı ölçü alsın. Eğer Kur'an'ı seviyorsa Allah Teâlâ'yı ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi seviyor demektir."**[40]

5. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme uyma hususunda insanların öfke ve kınamasına aldırmayıp Allah Teâlâ'nın rızasını tercih etmektir.

6. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevmek O'nu çok hatırlamaktır. Bir kimse sevdiği şeyi hatırından çıkarmaz.

7. O'nu seven, konuştuğunda O'nu söylemeli, sustuğunda O'nu düşünmeli, ameli ve işi O'nun yaptıklarına uygun olmalıdır.

8. O'nu seven hadîslerini okur. Zîrâ kimin kalbinde iman varsa Allah Teâlâ'nın kelâmı veya Rasûl'ünün sözlerinden birini işitince onunla ruhunu, kalbini ve nefsini doldurur. Böylece onun her şeyi bu kelimeler olur. Her hissettiği ondan duydukları olur. Ondan aldığı her zerre ile görür. Her şeyi onlarla işitir, her şeyi onlarla görür.

9. O'nu sevmek, O'na kavuşmayı arzulamaktır. Zîrâ her seven sevdiğine kavuşmayı arzu eder. Hatta şöyle denir: Muhabbet, sevgiliye kavuşma arzusudur. Bilâl radiyallâhü anh vefât edeceği zaman hanımı:

"Onun hasreti ciğerimi dağladı" demiştir. Bilâl radiyallâhü anh ise:

"Ben yarın sevdiğim Muhammed'e kavuşacağım, hasret bitecek" demiştir.[41]

10. O'nu sevmek, O'nun sevdiği kimseleri, ehl-i beytinden ve soyundan olanları, ensâr ve muhâcirlerden oluşan ashabını sevmektir. Çünkü bir kimseyi seven O'nun sevdiklerini de sever.

11. O'nu sevmek, Allah Teâlâ'ya ve Rasûlüne buğz edenlere buğz etmek ve düşman olanlara düşman olmaktır. Allah Teâlâ buyurdu ki;

"Allah Teâlâ'ya ve âhiret gününe inananların, babaları, oğulları, kardeşleri veya akrabaları bile olsa, Allah'a ve rasüle karşı gelenlere sevgi beslediklerini göremezsin."[42]

12. O'nu sevmek, O'nun ümmetine şefkat duymak, onların iyiliği için koşturmak, sıkıntılarını ortadan

---

[38] Haşr, 9
[39] Ahzâb, 36
[40] Kadı iyaz, *a.g.e.*, trc. Suat Cebeci, s. 316.
[41] İbni Kîrân, Tayyib b. Abdülmecid, *Serhü's-salâti'l-mesîsiyye*, thk. Bessâm Muhammed Bârûd, el-Mecmaü's-sekafî, Abu Dabi 1999, s. 154.
[42] Mücâdele, 22

kaldırmak için gayret etmek ve onlara nasihat edip nasihatlerini dinlemektir.

13. O'nu sevmek, O'nu çokça zikretmektir. Çünkü şöyle denilmiştir:

"Bir şeyi çok seven onu çok anar."[43] Hatta **"Sevgi, sevdiğini devamlı zikretmektir."** denmiştir. Bu yüzden O'nu sevmenin yolu, O'nu anmaktan O'na selâm göndermekten geçer. Muhâsibî der ki: Sevenlerin alâmeti, sevdiğini devamlı olarak çokça, kesintisiz, bıkmadan usanmadan zikretmektir. Sevenlerin kalbinde sevilen daima hatırlanır. Ona hiçbir şeyi bedel kabul etmezler. Onu hatırlamaktan bir an uzak kalmayı istemezler. Şayet sevdiklerini hatırlamaktan bir an uzak dursalar hayatları alt üst olur. Muhabbet ehline sevdiklerini anmaktan daha lezzetli bir şey olmaz. Görüldüğü gibi mutasavvıflar ve âlimler salât ü selâm ve muhabbet arasında sıkı bir irtibâtın olduğu üzerinde durmuşlardır. El-Fâsî, **Metâliu'l-meserât'**ta, muhabbeti olmayanın îmânının olmayacağını, Rasûlullah'a muhabbetin de îmânın rüknü olduğunu söylerken, Bursevî, **Rûhü'l-Beyân'**da salât ü selâmın, muhabbetin ızhârı olduğunu beyân etmiştir.

İbn Kayyim el-Cevziyye, *Cilâü'l-efhâm*'da geniş bir şekilde islediği bu konuya şu görüşüyle açıklık getirmiştir:

"Madem ki bir şeyi çok anmak muhabbetin devamı için gereklidir, o zaman onu anmamak da muhabbetin yok olmasına veya azalmasına sebeptir. Ayrıca Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ü selâm getirmek o kulun O'na muhabbetinin artmasına vesile olduğu gibi, O'nun da salât ü selâm getiren o kula muhabbet etmesine vesile olur."[44]

Salât ü Selâm ile Seyr u Sülûk

Tasavvuf ve tarîkatlardaki eğitim ve terbiye isine verilen genel ad seyr u sülûktur. Yani Hakk'a vâsıl olmadır. Tasavvuf ıstılâhında seyr, cehâletten ilme kötü huylardan güzel ahlâka, kulun fânî varlığından Hakk'ın varlığına yönelmektir. Sülûk ise mânevî yola girmiş kişiyi Hakk'a vâsıl olmaya hazırlayan ahlâkî eğitimdir. Seyr'in başı sülûk, sonu vusûldür. Yani Hakk'a vuslattır Bu âlemde gerçek maksad, Allah Teâlâ Teâlâ'dır. İnsanoğlu varlığının başlangıcından itibaren, bu yüce gâyaye götüren yolları aramıştır. Bu arayış insanoğluna O'na yaklaşmada birçok yolların bulunduğunu göstermiştir. Zîrâ Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerîm'de: **"O'na yaklaşmaya vesile (yol) arayın"[45]** buyurmuştur. Bu âyetle Allah Teâlâ, bütün müminlere kendisine yaklaşmada bir vesile, bir yol aramalarını emretmiştir.

Mutasavvıflar, **"Allah Teâlâ'ya götüren yollar yaratıkların nefesleri sayısıncadır"** demişlerdir. Buna göre kâinattaki hikmetleri ve ilâhî kemâlâtı tefekkür, tâat, ibâdet, nefs mücâdelesi, kalb tasfiyesi, tehzîb-i ahlâk bu yollardan bazılarıdır. Ancak ona göre en sağlam yol, -âyette de geçtiği üzere- kulun vesile ve vâsıta tâleb etmesidir. O vesilenin ise, mürşid-i kâmildir. Mürşidin vâsıtasıyla, en büyük vesile olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şerîatine ittibâ ile Allah Teâlâ'ya yaklaşmanın ve vusûlün hâsıl olacaktır. Ancak **Mürşid-i kâmil bulunmaz ise, geriye kalan yollar arasında, salât ü selâmı, en sağlam yol Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemdir.** Doğrudan doğruya salât ü selâmın vâsıtasıyla Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme yaklaşılacağı için, O'nun rûhâniyyetinin irşâdıyla da Allah Teâlâ'ya yaklaşılabilir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme ittibâ ve itâat ile yaklaşanlar, Allah Teâlâ'ya vusûl için bulunan diğer vesile ve vâsıtaların hepsini kazanmış ve muhabbet-i Rasûl vâsıtasıyla muhabbetullâhı elde etmiş olur. Zîrâ,

"De ki: Eğer Allah Teâlâ'yı seviyorsanız bana uyun ki, Allah Teâlâ'da sizi sevsin"[46] âyet-i kerîmesi buna delîldir. Buna göre, ârifbillah olanlar Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salavât ile yaklaşmışlardır. **Vâsıl olanların hepsi (vasılîn), âriflerin hepsi (ârifîn), sevenlerin hepsi (muhibbîn), sevilenlerin hepsi (mahbûbîn) hep salavât ile vâsıl olmuşlardır.** Herhangi bir makâma ulaşanların hepsi O'na çokça salât ü selâm getirmekle bu makâmları elde etmişlerdir.

---

[43] Suyûti, *Câmiu's-sagîr*, II/478 (hadis no: (8312); Ayrıca bkz. Ş*erhu's-salati'l-meşîşiyye*, s. 153.
[44] İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye, *Cilâu'l-efhâm*, Dârü'l-kütüb'l-ilmiyye, Beyrut ts., s. 248-251
[45] Mâide, 35
[46] Âl-i İmrân, 31

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem üzerine çokça salât ü selâm getirmek, o kimsenin Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile bire bir tanışmasına ve O'nun tarafından bilinmesine sebep olur. **"Şüphesiz, seven sevdiğine itâat eder"** sözü gereğince, salât ü selâm kulun O'na itâat etmesine ve teslim olmasına, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin de ona muhabbet ve şefâat etmesine sebep olur. Şüphesiz çokça salât ü selâm getiren kimsenin ismi o nisbette O'nun huzurunda zikrolunur ve o kimseye rûhâniyyet-i nebevî, uyku ve yakaza hallerinde mürşid-i kâmil makâmına kâim olur. Zîrâ kişi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme âcizâne olarak gücü yettiği kadar salât ü selâm getirdiğinde, Allah Teâlâ'da Rabb olması hasebiyle o kula salât ü selâm eder ki, bu yüce mertebeye başka hiçbir ibâdetle vâsıl olunmaz. Ve bu hâl o kişide devam ettikçe dünyevî ve uhrevî arzuları için mürşide ihtiyacı kalmaz. Yani s**alât ü selâm ona mürşid-i kâmil makâmına kâim olur.** Böylece bir hususu keşf ve îzâh veya sülûk makâmlarına lâzım olan irşâd ve terbiyeyi almak için doğrudan doğruya rûhâniyyet-i muhammediyye'den istimdâd (yardım isteme) eder. Böylece sıkıntıya düştüğü hususları O'na sorup tavsiyeleriyle amel eder. Bu şekilde terbiye olup, Allah Teâlâ'ya vâsıl olur. Ve rûhâniyyetten terbiye alan bu kimselere, -ister doğrudan doğruya rûhâniyyet-i Rasûl'den olsun, ister âhirete intikâl eden geçmiş evliyâların rûhâniyyetinden olsun- **"Üveysî"** denilir. Nitekim mutasavvıfların beyânâtına göre geçmiş evliyâların ruhâniyyetinden terbiye alan birçok zevât vardır.

Sûfîlere göre cismânî sohbet olduğu gibi rûhânî sohbet de vardır. Fakat bu, çok zor olup nâdir kişilere nasip olan bir durumdur. Zîrâ ile berzâh âleminde kurulacak dostluk, ancak dupduru bir gönülle mümkün olur. Böylece kul, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile kalbî râbıta kurmaya elverişli hâle gelir. Kimin açığa çıkması durumunda hem dünyada hem de âhirette utanç duyacağı bir gizli günahı varsa, onun Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile dostluğa elverişli olmadığı söylenmiştir. Bu yüzden; salât ü selâm kişinin kemâle ermesinde ve terbiye olmasında mürşid-i kâmil gibidir." denilmektedir. Buna göre, salât ü selâm, kulun kemâle erişmesi ve eksikliklerini tamamlaması ve i'tidâl üzere yürümesi yönünde bütün sırları bünyesinde barındıran bir vâsıtadır. Çünkü salât ü selâmda Allah Teâlâ ve Resûlü birlikte zikredilir. Bundan dolayı, sırf zikre devâm etmede ısrarcı olmak i'tidâlden sapmaya (inhirâf) sebeb olur. Ayrıca evsâfı tutuşturan nûrâniyyeti berâberinde getirir. Zîrâ sadece zikrullahın kişinin tabiatında var olan hararetin yükselmesine sebep olduğunu, salât ü selâmın ise tabiatında zikrullâhla tutuşan bu harareti giderdiğini belirtir. Nefsi ve rûhu takviye ettiğini ve bir su vazifesi gördüğünü söyler. Bu açıdan bakıldığında salât ü selâmın şeyhin terbiye makamı yerine kâimdir. Zîrâ mürşidsiz yapılan diğer ibâdet ve zikirlere çokça devam edildiğinde elde edilen nûrâniyyetin sâlikin beşerî sıfatında inhirâf (sapma) ve tabiatında şiddetli bir hararet oluşturduğunu belirtmiştir. Salât ü selâmın ise bu inhirâf ve harareti gidermekle beraber, sâlikin nüfûsunu güçlendirdiğini söylemiştir. Kendine mahsus olan bu özelliğinden dolayı salât ü selâmın, mürşid-i kâmil bulamayanların irşâd ve terbiyesinde mürşid-i kâmil makâmına kâimdir.

İmam Senûsî'ye göre yüce makâmların elde edilmesinde en yüce vesile, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme muhabbet, tevessül ve çokça salât ü selâm getirmektir. **Salât ü selâm getiren kimseye Allah Teâlâ'nın on kere salât ü selâm getirmesinin fazîleti o kimse için yeterlidir.** Tasavvuf ehlinin büyüklerinden birkaç zâtın kitaplarında, **"Kim ki, terbiye ve irşâd seyhleri olan mürsid-i kâmilleri bulamazsa, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem üzerine çokça salât ü selâm getirsin. O kimse maksûduna vâsıl olur. Yani Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin rûhâniyyeti mürşid olup onu terbiye ve irşad eder"** ifâdelerini gördüğünü söylemiştir. Onların bu görüşlerinin delîli de Ebu Hureyre'den rivâyet edilen hadîs-i şerîftir. Ebu Hureyre radiyallâhü anh gücü ölçüsünde bütün vakitlerini salât ü selâmla geçirmeye niyet ettiği vakit, bunu Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem e arz etmiş, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde ona:

"Bu takdirde (dünyevî ve uhrevî) dilediğin kabul edilir, günahın affedilir"[47] diye buyurmuştur. Bu yüzden, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme gücü nisbetinde çokça salât ü selâm getiren kimse, niyet ettiği maksatlara ulaşır. Ayrıca salât ü selâmın kulun hidâyetine, kalbinin hayat bulmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kişi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ü selâmı çoğaltırsa kalbini O'nun

---

[47] Tirmizî, Kıyâmet, 24.

muhabbeti istilâ eder. Böylece onun kalbinde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin emirleriyle çatışan hiçbir şey kalmaz. O'na gelen hiçbir şeyden şüphe etmediği gibi O'nun getirdiği her şey kalbine yazılır. Böylece O'ndan elde ettiği çeşitli ilimlerle felâh ve hidâyeti yakalar. Her ne zaman bu konudaki basîreti artıp marifeti güçlenirse O'na olan salâtı da artar. Bunun içindir ki, ârifînden olan ehl-i ilmin salâtı, O'nun sünnetine yapışmakla olmuş ve O'na tâbî olanların hidâyetteki sebâtlarıyla neticelenmiştir.

Yanyalızâde Muhammed Abdülkerim kaddese'llâhü sırrahu'l azîzin el**-Meslekü'l-Kavî** risâlesinde yaptığı açıklamalardan sonra sâliki dünyâ ve âhirette maksûduna ulaştıracak ve adına **"tarîk-ı makbûl"** dediği yolu altı maddede şöyle özetler:

1. Sahîh bir i'tikâd,
2. Sâlih amel islemek, harâm ve mekrûhlardan kaçınmak,
3. Farz, vâcib ve sünnet-i müekkedeleri edâ etmek,
4. Helâl rızkın peşinde olmak tahrîmen mekrûh bile olsa harâmdan kaçınmak,
5. Gayr-ı müekked bile olsa sünnetleri terk etmemek, bid'atlerden kaçınmak ve bu hâl üzere devam etmek,
6. Bunlara devam ederken niyetin Allah Teâlâ rizası için olması.[48]

Bu zikredilen hususların yanında çoğu zaman yahut Cenâb-ı Hakk kuvvet verirse her zaman, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salât ü selâmla meşgul olan kimse, dünyâ ve âhirette arzuladığı şeye kavuşur. Bu ehlullah tarafından bildirilmiştir. Sâlik olanlarca da tecrübe edilip, maksatlarının gerçekleştiği sâbittir. Bu hâle devam eden kimseye, evliyâda görülen vecd ve kerâmet gibi haller olmasa bile, bunun kerâmet olarak yeterli olacağını beyân eden Yanyalızâde, şu tavsiyede de bulunmaktan geri durmamıştır:

"Hakîki zevk ve felâhı elde etmek için sadece işiten olmayıp bu tarîk-i makbûle sâlik olan kutlu zümreye girmek gerekir."

Netice olarak, salât ü selâm, sülûka girmiş bir mürîd için, yapacağı diğer zikirler içerisinde, Hakk'a kurbiyyeti sağlayan en önemli virdi ve Allah Teâlâ'ya giden hidâyet kapısının anahtarıdır. Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, sâlik ile Allah Teâlâ arasında bir vâsıta, Allah Teâlâ'yı tanıtan bir rehberdir.[49]][50]

---

[48] Yanyavî, Muhammed Abdülkerim b. Celâleddin, el-Meslekü'l-kavî li-tahsîli't-tarîki'lÜveysî, 22 Mayıs m. 1332. Yazma Eser, Fotokopi Nüshâ, Mahmud Erol Kılıç'ın özel kütüphânesi., s. 94-95.

[49] en-Nebhânî, *Saâdetü'd-dâreyn fi's-salâti alâ seyyidi'l-kevneyn*, Beyrut 2002, s. 463.

[50] Geniş bilgi için bkz: ERKUL İhsan Yanyalızâde'nın El-Meslekü'l-Kavî Lı Tahsîlı't-Tarîkı'l-Üveysî Rısâlesı Ve Tasavvufta Üveysîlık, [Kitap]. - İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyât Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı 207307- Yüksek Lisans Tezi , 2006,s.47-110